

СВІДЧЕННЯ ЧЕРЕЗ ПАМ'ЯТЬ РОКИ. ІСТОРІЯ ДРУГА

Жертвами Голокосту на українських землях стали близько 1 млн. євреїв. Їх знищували як етнорелігійну і соціокультурну спільноту, - такою була суть жорстокої політики терору нацистів: винищення «неповноцінних» народів та етнічних груп, що у часи Другої світової війни реалізовувалася на Сході Європи. До кінця 1942 р. мартиролог Західної Волині складав 150 тис. осіб, або 3/5 єврейського населення краю. Зарічненщина теж помічена трагічним знаком нацистського конвеєру смерті. Лише у с.Серники, де функціонувало гетто, в яке звозили єврейське населення з прилеглих населених пунктів, було розстріляно близько 800 осіб.

З кожним роком відходять у вічність свідки, ті, хто пам'ятає, хто береже, мов пожовклі від часу світлини, імена, епізоди, враження. Упевнена, що кожне свідчення очевидців збагатить нас духовно, допоможе утвердити здатність розуміти, співпереживати, не допустити.

Пишу, дорогий читачу, під враженням від зустрічі-розмови з пані

Ніною Шкодою, донькою Протаса Музичка, «по-вуличному» - Кульонко, 1930 р.н., мешканкою с.Вичівка (саме так просила відрекомендувати її!).

Цю привітну літню жінку, не дивлячись на повноту особистого досвіду – діти, онуки-правнуки, втрати найдорожчих, житейські радощі та страждання – вирізняє відкритість до світу, гостре відчуття «годиться - не годиться», уміння пам'ятати.

Отож умикаю камеру, уважно слухаю.

- Через дорогу від нас, біля лікарні, жила єврейська родина, мали кузню, дід Лейба і його син, голова родини, були вправними ковалями. Нам, дівчаткам, цікаво було спостерігати, як працювала тітка Шейна – мала справжню швейну машинку! Можливо, саме тому, що була кравчиною, так її називали? Шити-Шейна, - висловлює свою гіпотезу.

- А який склад сім'ї Ваших сусідів? – цікавлюся.

- Я товаришувала з Мойшею. Ровесники ж. Але пам'ятаю усіх: Неях, Тайба, Сонька, Фейга,

Мойша, Янкель. Люди були добрі, жили дружно. Мойша – добрий, спокійний, мирний - постійно ходив з молодшим братом Янкем. О, той був бойовий! Під час війни ми приймали Мойшу у себе. Жив по кілька днів, бувало і по кілька тижнів. Виходив з лісу, а потім назад вертався. Де саме ховався, не казав, а ми не розпитували. Чекали на нього, він приходив, особливо, коли сильнішав мороз. Ховався у нас...

- А під час фронту?

- Коли фронт прийшов у Вичівку, людей евакуювали. Якось мати (їй виписали перепустку) приїхала додому в господарських справах, то застала в нашій хаті Мойшу із солдатами, советськими. Міша, так його кликали військові, зустрів

мою матір радісно, як рідну, намагався пригостити м'ясом. Мама відмовилася: «А раптом конина», - потім жартуючи розповідала нам. Із задоволенням випила чаю, пригостилася хлібом.

- А яка доля його родини?

- Усі загинули. Ніхто не вижив.

Фашисти пройшли якимось вечором по селу. Кого застали, вивели, поставили над ямою і постріляли... Дев'ятеро. У Вичівці. А перед тим усіх євреїв із села вивезли у гетто, що було в Серниках, за 5 кілометрів від нас. Сонька, старший брат, утік до партизанів. Бачили його останній раз у сусідньому білоруському селі Трушово. Теж загинув. Де? Як? Коли? Невідомо. З великої родини залишився один Мойша. Мені дуже хотілося знати, як склалася його доля. Можливо, він ще живий. Згадує нас. Наше Полісся, яке стало його маленькою Батьківщиною. Бо якимось, уже по війні, надіслав на моє ім'я лист. Не зберігся, на жаль.

Пані Ніна закінчила свою розповідь. Обличчя одухотворене, немов після Причастя. Ще деякий час перебувала у мовчазному самозаглибленні. Думаю, їй приємно буде отримати газету з її розповіддю: вона посвідчила через роки.

Анастасія Кравець